

Polska transformacja 1989-2012: sukces czy porażka?

Marta Trusiewicz

Szkoła Główna Handlowa

Metody ilościowe w ekonomii i systemy informacyjne

Studia stacjonarne magisterskie, II rok

Wstęp

Przed rokiem 1989 polska gospodarka była centralnie zarządzana, co doprowadziło do jej załamania. Wysoka inflacja¹ i brak podstawowych towarów wyraźnie wskazywały na panującą nierównowagę rynkową. Kolejnym balastem było ogromne zadłużenie gospodarki, w 1989 roku sięgające 41 mld USD, co stanowiło sześciokrotność wartości eksportu w tym samym roku². Niska produktywność państwowych przedsiębiorstw i ukryte bezrobocie dodatkowo pogarszały stan gospodarki.

W takiej sytuacji konieczne było wprowadzenie daleko idących zmian. W 1989 roku rozpoczął się w Polsce proces transformacji, mający przywrócić stan równowagi, wolność rynkową i demokrację. W 1990 roku weszło w życie 10 ustaw z tzw. Planu Balcerowicza, które określały nowe zasady funkcjonowania przedsiębiorstw i systemu finansowego państwa, a także regulowały obrót towarów z zagranicą i nowe stosunki pracy³. Zmiany zostały wprowadzone poprzez terapię szokową, czyli w sposób radykalny i kompleksowy⁴, co z jednej strony pozwoliło na szybszy powrót gospodarki na ścieżkę wzrostu, z drugiej natomiast obarczyło znacznymi kosztami społeczeństwo.

W tym roku mija 25. rocznica pierwszych częściowo wolnych wyborów w historii powojennej Polski, co stwarza zachętę do oceny drogi, jaką przeszła polska gospodarka. Celem niniejszej pracy jest analiza dostępnych danych makroekonomicznych, prowadząca do oceny długofalowych skutków transformacji w Polsce. W pracy analizuję kolejno efekty transformacji w wymiarze gospodarczym i społecznym, a następnie przy wykorzystaniu metod taksonomicznych rozpatruję zmianę poziomu rozwoju gospodarczo-społecznego Polski na tle pozostałych krajów europejskich.

---

¹ W 1988 r. inflacja wynosiła 160%, a w 1989 r. już 351%. Wysoka inflacja doprowadziła m.n. do „dolaryzacji” oszczędności. W 1989 r. udział depozytów walutowych w depozytach gospodarstw domowych i sektora prywatnego wynosił 78,8%. [za:] Z.Polański, *Pieniądz i system finansowy w Polsce: lata 1982-1993*, PWN, Warszawa 1995, s.68

² G.W.Kołodko, *Transformacja polskiej gospodarki: sukces czy porażka?*, Polska Oficyna Wydawnicza BGW, Warszawa 1992, s.71

³ M. Bałtowski, M.Miszewski, *Transformacja gospodarcza w Polsce*, PWN, Warszawa 2006, s.345

⁴ W.Jarmołowicz, K. Szarzec, *Liberalne przesłanki polskiej transformacji gospodarczej*, PWE, Warszawa 2011, s.68

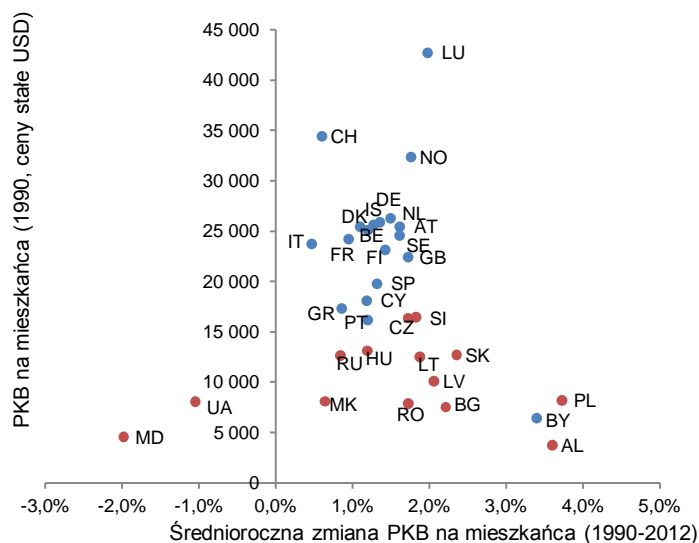
Wymiar gospodarczy

Przejście z gospodarki centralnie zarządzanej do gospodarki rynkowej było pierwszym krokiem w kierunku poziomu rozwoju Europy Zachodniej.

W 1990 roku Polska należała do najbiedniejszych krajów Europy (Zob. Rys.1), z PKB na mieszkańca około 8 tys. dol. (w parytecie siły nabywczej, ang. PPP), jednak wprowadzenie zmian gospodarczych pozwoliło na szybkie niwelowanie zacofania względem zachodu. W latach 1990-2012 PKB na osobę (PPP) w Polsce zwiększał się w tempie średnio 3,7% rocznie – było to najwyższe tempo wśród wszystkich krajów Europy Środkowo-Wschodniej, które przeszły transformację. Jest to jeden z argumentów za tym, że z ekonomicznego punktu widzenia polska transformacja jest jedną z najbardziej udanych w regionie.

Analizując tempo wzrostu gospodarki w późniejszych latach nie można zapominać, że w wyniku wprowadzenia transformacji systemowej w Polsce i pozostałych krajach postkomunistycznych najpierw wystąpiła recesja (Zob. Tab.1.). Spadek PKB nie był zaskoczeniem, przede wszystkim dlatego, że w gospodarce rynkowej nie można było kontynuować części produkcji prowadzonej w gospodarce komunistycznej, ale jego skala była większa niż przewidywał to rząd Mazowieckiego⁵. Mimo że w porównaniu z innymi krajami przechodzącymi transformację recesja transformacyjna w Polsce była słabsza i krótsza (już w 1992 roku odnotowano wzrost PKB), to zwraca się

Rys. 1. PKB na mieszkańca wg parytetu siły nabywczej

PKB w cenach stałych z 2005 roku. Na czerwono oznaczono kraje, które przeszły transformację. Zastosowano skróty za GUS
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych World Bank

Tab. 1. Zmiana PKB w wybranych krajach

	1990	1991	1992	1993	1994	1995
Polska	-12%	-7%	3%	4%	5%	7%
Czechy	b.d.	-12%	-1%	0%	3%	6%
Słowacja	-3%	-15%	-7%	-4%	6%	6%
Węgry	-3%	-12%	-3%	-1%	3%	1%
Rumunia	-6%	-13%	-9%	2%	4%	7%
Litwa	b.d.	-6%	-21%	-16%	-10%	3%
Łotwa	-8%	-13%	-32%	-5%	2%	-1%

PKB w cenach stałych, w walucie lokalnej
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych World Bank

⁵ Oczekiwano spadku rzędu 3-5% r/r.

uwagę, że w historii świata istniały programy stabilizacyjne, które nie spowodowały recesji⁶.

W wyniku transformacji systemowej zmianie uległa także struktura własnościowa polskich przedsiębiorstw, która do 2011 roku objęła 7165 podmiotów⁷. Prywatyzacja jest jednym z najczęściej krytykowanych aspektów polskiej transformacji systemowej. Ocena prywatyzacji jest kwestią subiektywną i może ulegać zmianom z biegiem czasu – według badania CBOS⁸ największy odsetek osób oceniał prywatyzację jako korzystną dla polskiej gospodarki w roku 1990 i 1991 (odpowiednio 43% i 42% badanych) oraz 1997 i 1998 (po 40% badanych). Zgodnie z badaniem, percepcja prywatyzacji przez Polaków pogorszyła się znacznie w 2003 roku (co mogło być spowodowane obawami związanymi z wejściem do UE), a następnie znowu się poprawiła.

Dane statystyczne sugerują, że prywatyzacja przyczyniła się do późniejszych dysproporcji regionalnych w kraju. Proces prywatyzacji w Polsce przebiegał na kilka sposobów. Prywatyzacja kapitałowa (pośrednia) polegała na przekształceniu spółki państwowej w jednoosobową spółkę Skarbu Państwa, a następnie jej sprzedaż. Najwięcej prywatyzacji kapitałowych miało miejsce na Mazowszu i Śląsku. Małe i średnie spółki zazwyczaj poddawano prywatyzacji bezpośredniej polegającej na sprzedaży, wniesieniu majątku do spółki lub leasingu pracowniczego, którą to formę wybierano najczęściej (62% prywatyzacji bezpośrednich do 2011 roku). Do 2011 roku 1941 przedsiębiorstw, czyli 33% spółek⁹, które zmieniły strukturę własnościową, zostało poddanych likwidacji. Największy udział podmiotów w likwidacji w ogólnej liczbie podmiotów przechodzących prywatyzację dotyczy województwa warmińsko-mazurskiego i lubuskiego, czyli nieuprzemysłowionych regionów o niskim średnim wynagrodzeniu i wysokim bezrobociu.

W późniejszych latach powstał także program Akcjonariatu Obywatelskiego, dzięki któremu inwestorzy indywidualni mogli stać się udziałowcami w spółkach państwowych, które prywatyzowano poprzez wprowadzenie ich na giełdę. GPW w

---

⁶ Por. D.K.Rosati, *Polska droga do rynku*, PWE, Warszawa 1998, s.99-105

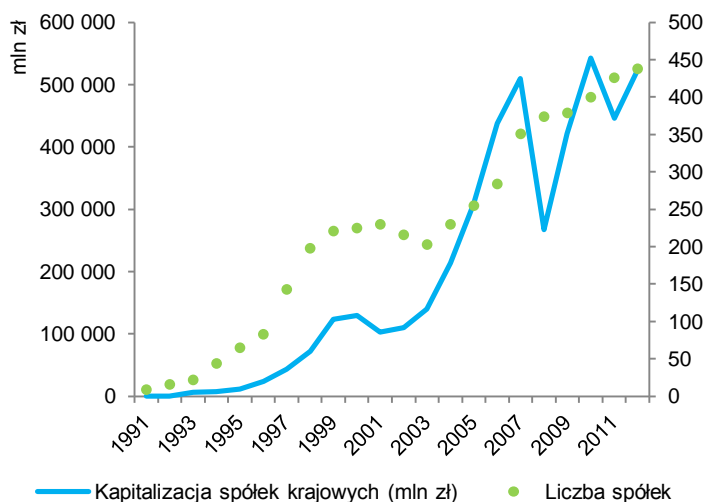
⁷ 5897 podmiotów wyłączając przedsiębiorstwa gospodarki rolnej włączone do Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa

⁸ Badanie CBOS *Prywatyzacja – oceny, skojarzenia, oczekiwania i obawy* przeprowadzono we wrześniu 2009 roku na reprezentatywnej grupie dorosłych Polaków (N=1086). CBOS bada opinie na temat prywatyzacji od 1990 roku.

⁹ Wylęczając przedsiębiorstwa gospodarki rolnej włączone do Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa.

Warszawie zawdzięcza swój rozrost właśnie m.in. prywatyzacji. W pierwszym roku działalności warszawskiej giełdy notowanych było zaledwie 9 spółek, jednak przez kolejne dwie dekady ich liczba wzrastała, by wynieść 438 podmiotów w 2012 roku. W najlepszych momentach kapitalizacja tylko polskich

Rys.2. Działalność GPW w Warszawie

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GPW

spółek notowanych na GPW w Warszawie przekraczała pół biliona złotych. Obecnie polska giełda jest dziesiątą co do wielkości giełdą europejską i drugą (za moskiewską) największą giełdą wśród krajów, które przeszły transformację. Pomijając Rosję, kapitalizacja warszawskiej giełdy przewyższa łączną kapitalizację wszystkich giełd europejskich krajów postkomunistycznych, co należy uznać za polski sukces.

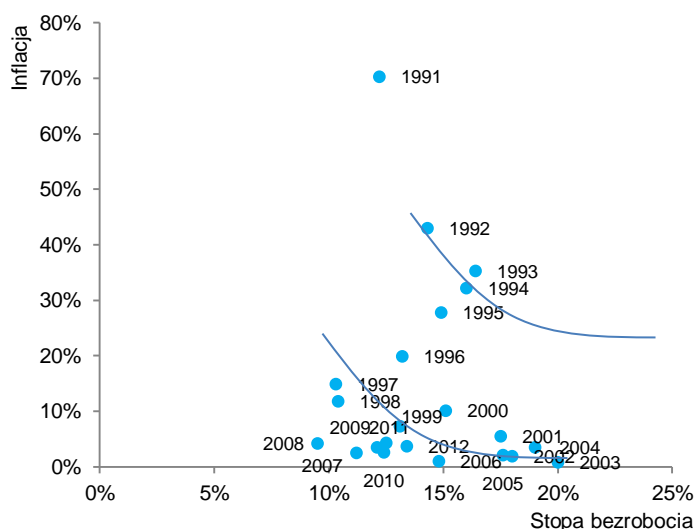
Na skutek przejścia do gospodarki rynkowej i prywatyzacji, nastąpiło także otwarcie rynku na świat. Zagraniczni inwestorzy wykazywali rosnące zainteresowanie polskim rynkiem, czego widocznym skutkiem był wzrost inwestycji zagranicznych w kraju. W 2012 roku skumulowana wartość inwestycji zagranicznych w Polsce wyniosła 729 mld zł, podczas gdy w 1996 roku było to jedynie 31 mld zł. Także polscy przedsiębiorcy coraz więcej inwestują za granicą, jednak w dalszym ciągu są to znacznie niższe kwoty niż bezpośrednie inwestycje zagraniczne w Polsce – w 2012 roku inwestycje Polski na świecie wyniosły 178 mld zł.

Wraz z otwarciem polskiej gospodarki w naturalny sposób zaczęła rozwijać się także wymiana handlowa. W latach 1990-2012 polski import wzrósł aż o 1056%, a eksport o 572%. Polska zazwyczaj sprzedawała za granicę mniej towarów niż nabywała, w 2012 roku saldo wymiany handlowej wyniosło -45 mld zł.

Wymiar społeczny

Jednym z głównych celów rządu Mazowieckiego było obniżenie inflacji. Na początku lat 90. inflacja zwalniała, czemu najpierw towarzyszył wzrost bezrobocia – zakłady produkcyjne zmniejszyły bowiem wielkość produkcji i zatrudnienia. Wydaje się, że pracownicy wierzyli w trwałe obniżenie inflacji, dlatego obniżyli także swoje oczekiwania płacowe.

Rys.3. Inflacja i stopa bezrobocia rejestrowanego w Polsce

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

W rezultacie nastąpiło przesunięcie w dół krótkookresowej krzywej Phillipsa¹⁰, a gospodarka znalazła się w nowym punkcie równowagi.

Należy zwrócić uwagę, że w powojennej Polsce zjawisko bezrobocia było nieznane. Istniało natomiast bezrobocie ukryte, będące efektem niskiej produktywności oraz niedopasowania wielkości podaży i popytu. Późniejsze szacunki pokazują, że faktyczne bezrobocie w latach 80. XX wieku mogło wynosić nawet 20%¹¹. Pojawienie się jawnego bezrobocia było jednym z najbardziej dotkliwych efektów transformacji w Polsce. Miało ono charakter selektywny – dotyczyło wybranych grup społeczeństwa (zatrudnionych w rolnictwie, osób o niskim poziomie wykształcenia, osób młodych) i regionów kraju (wschodu, regionów rolniczych, nieuprzemysłowionych, bez aglomeracji miejskich)¹². W pierwszych latach transformacji wystąpiło tzw. bezrobocie transformacyjne, które już w 1990 roku dotknęło oficjalnie 1,1 mln osób. Za wzrost bezrobocia na początku lat 90. odpowiadała nie tylko redukcja bezrobocia ukrytego i spadek produkcji, ale także łatwość otrzymania zasiłku, wejście na rynek pracy wyżu demograficznego, czy niedopasowanie pośrednictwa pracy do potrzeb rynku¹³. Mimo stabilnego wzrostu gospodarczego bezrobocie w Polsce w kolejnych latach nie zmniejszało się znacząco. W literaturze wymieniane są różne przyczyny

¹⁰ D.Begg, S.Fischer, R.Dornbusch, *Makroekonomia*, PWE, Warszawa 2003, s.250-253

¹¹ P.Glikman, *Monopol socjalistyczny i tradycyjny w warunkach głębokiej recesji*, Gospodarka Narodowa 1992, nr 9, s.17

¹² M. Bałowski, M.Miszewski, op. cit., s. 195

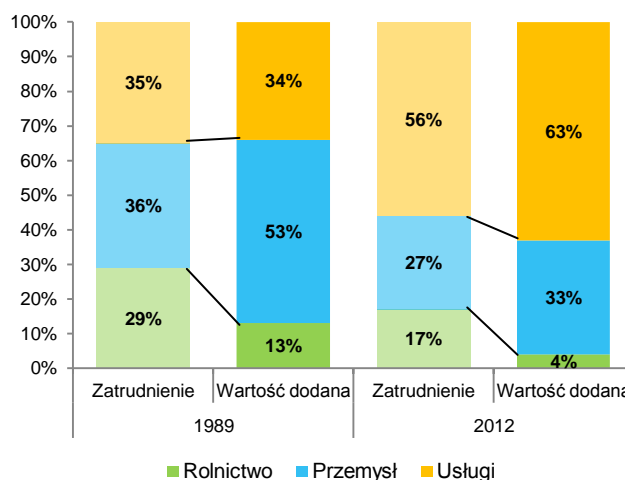
¹³ W.Jarmołowicz, K. Szarzec, op. cit., s. 100

takiego stanu rzeczy, np. zmiany strukturalne i wzrost wydajności¹⁴, czy rosnące koszty pracy i nieelastyczność rynku¹⁵.

W ciągu ostatnich 25 lat zmianom uległa także struktura zatrudnienia w Polsce. W 1989 zatrudnienie rozkładało się mniej więcej równomiernie we wszystkich trzech sektorach gospodarki (Zob. Rys.4.). Osoby pracujące w rolnictwie (29% ogółu zatrudnionych) wytwarzały 13% wartości dodanej w gospodarce, co wskazywało na przerost zatrudnienia i niską produktywność w tym sektorze. W kolejnych latach sektory usług i przemysłu rozwijały się szybciej niż rolnictwo. W 2012 roku większość zatrudnionych (56%) pracowała w usługach, wytwarzając już 63% wartości dodanej. Polska struktura wartości dodanej zbliżyła się tym samym do struktury krajów rozwiniętych gospodarczo – w 2010 roku w 27 krajach Unii Europejskiej 73% wartości dodanej wytwarzano w usługach, 25% w przemyśle, a 2% w rolnictwie.

W ciągu dwóch ostatnich dekad średnie wynagrodzenie brutto w gospodarce wzrosło ze 103zł¹⁶ w 1990 roku do 3530zł w 2012 roku, nie oznacza to jednak, że polskie społeczeństwo nagle stało się zamożne. Wskaźnik przeciętnych miesięcznych

Rys. 4. Wartość dodana i liczba pracujących w gospodarce polskiej w podziale na sektory

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Tab. 2. Indeks Giniego dla indywidualnych dochodów rozporządzalnych

	1992	2012
Polska	0,26	0,31
Węgry	0,28	0,27
Czechy	0,21	0,25
Słowacja	0,19	0,25

*dla Węgier pokazano rok 1991

Należy zwrócić uwagę na różnicę w metodologii Luxembourg Income Study i Eurostatu – LIS w mniejszym zakresie uwzględnia produkcję na własne potrzeby i włącza rentę imputowaną do dochodu do dyspozycji (Por. T.Panek i in., *Statystyka społeczna*, PWE, Warszawa 2014, s. 167)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Luxembourg Income Study (1992) i Eurostat (2012)

¹⁴E.Kwiatkowski, L.Kucharski, T.Tokarski, *Bezrobocie i zatrudnienie a PKB w Polsce w latach 1993-2001*, *Ekonomista* 2002, nr 3, s.336-340

¹⁵P.Ciżkowicz, A.Rzońca, *Uwagi do artykułu Eugeniusza Kwiatkowskiego, Leszka Kucharskiego i Tomasza Tokarskiego pt. Bezrobocie i zatrudnieni a PKB w Polsce w latach 1993-2001*, *Ekonomista* 2003, nr 5, s.675-699

¹⁶ W 1990 roku średnie wynagrodzenie brutto spadło o 24% w wyniku wprowadzanych zmian systemowych.

realnych wynagrodzeń brutto (dla roku 1992=100), wyniósł 169,6 w 2012 roku, co oznacza, że realnie wzrost zarobków był o wiele niższy.

Co więcej, po 1989 roku wzrosło rozwarstwienie dochodów, które przyjmowało mniejszą skalę w czasach gospodarki centralnie zarządzanej. Jednym z najpopularniejszych mierników rozwarstwienia dochodów jest tzw. indeks Giniego¹⁷, który określa stopień nierówności dochodowych. Indeks Giniego przyjmuje wartości od 0 do 1, gdzie 0 oznacza idealną równość dochodów (gospodarstw domowych lub mieszkańców), natomiast 1 sytuację teoretyczną, w której jeden podmiot posiada całość dochodów w gospodarce. Im większa jest więc wartość indeksu, tym większy stopień nierówności w rozkładzie dochodów badanych podmiotów. W wyniku transformacji wartość indeksu Giniego dla Polski wzrosła z 26% w 1992 roku do średniej wartości dla UE w 2012 roku, czyli 31% (Zob. Tab.2.). Widać także, że taki spadek równomierności rozkładu dochodów mieszkańców miał miejsce także w Czechach i na Słowacji. Przypadek Węgier sugeruje jednak, że w postkomunistycznym kraju można było uniknąć wzrostu rozwarstwienia dochodów.

W literaturze zwraca się uwagę, że w przypadku krajów, które przeszły transformację lepszym miernikiem zamożności społeczeństwa może być konsumpcja, ponieważ dochód podlega silniejszym wahaniom, zwłaszcza w gospodarstwach rolniczych¹⁸. W 2012 roku konsumpcja indywidualna na osobę w Polsce wyniosła 25,1 tys. zł i była wyższa jedynie od dwóch postkomunistycznych krajów Unii Europejskiej – Bułgarii i Rumunii.

Oprócz wielkości konsumpcji w Polsce zmianie uległa także jej struktura. W 1989 roku aż 83% wydatków gospodarstw domowych przeznaczana była na zaspokojenie podstawowych potrzeb (59% na żywność, 12% na mieszkanie i jego utrzymanie, 12% na odzież i obuwie), co wskazywało na ubóstwo ogółu społeczeństwa. Zmiany zachodzące w kolejnych latach wpłynęły jednak na polepszenie struktury wydatków. W 2012 roku na potrzeby podstawowe polskie gospodarstwa domowe przeznaczały już 57% wydatków, a więc więcej wydawały na kulturę, edukację, sport i wypoczynek. Podczas gdy wartość polskiej konsumpcji jest nadal bardzo niska, zmiana jej struktury pokazuje, że sytuacja społeczeństwa powoli zaczyna się poprawiać.

---

¹⁷ T.Panek i in., op.cit., s. 178-182

¹⁸ Ibid., s. 169

Zmiana pozycji Polski w Europie

Po przeanalizowaniu wybranych aspektów drogi, którą przebyły polska gospodarka i społeczeństwo, można zadać sobie pytanie, jak obecnie, po okresie 25 letniej transformacji, Polska wypada na tle Europy? Czy poziom rozwoju gospodarczo-społecznego Polski zbliżył się do poziomu krajów zachodnich, czy też pozostajemy w grupie krajów zacofanych względem zachodu?

W celu umiejscowienia poziomu rozwoju gospodarczo-społecznego Polski na tle Europy i znalezienia empirycznej odpowiedzi na powyższe pytania przeprowadzono analizę skupień, czyli podziału obiektów wielowymiarowych (krajów o określonych cechach) na jak najbardziej jednorodne grupy. Poziom rozwoju gospodarczo-społecznego 30 wybranych krajów Europy opisano przy użyciu 18 zmiennych diagnostycznych, podzielonych na 4 bloki tematyczne¹⁹ (Zob. Załącznik 1.). Jako metodę grupowania hierarchicznego wybrano minimalizującą wariancję wewnątrzgrupową metodę Warda²⁰, bazującą na macierzy kwadratowych odległości euklidesowych²¹.

Przygotowano wykres drzewa połączeń (Zob. Rys.5.), który obrazuje stopień podobieństwa krajów ze względu na wartości analizowanych charakterystyk. Obiekty należące do jednej gałęzi są do siebie podobne – analizując wykres od góry do dołu przechodzimy na coraz większy poziom szczegółowości. Poziom rozwoju gospodarczo-społecznego w Polsce opisany wybranymi zmiennymi diagnostycznymi najbardziej przypomina litewski i łotewski. W przypadku odcięcia wiązania na poziomie 50 jednostek (niebieska linia), Polska znalazłaby się w grupie z większością krajów postkomunistycznych, z czego najbliższą podgrupę utworzyłaby z Litwą, Łotwą, Bułgarią, i Rumunią. Wydaje się, że w tej podgrupie to właśnie polska transformacja przyniosła najlepsze efekty. W wyniku podziału wiązania drzewa w tym

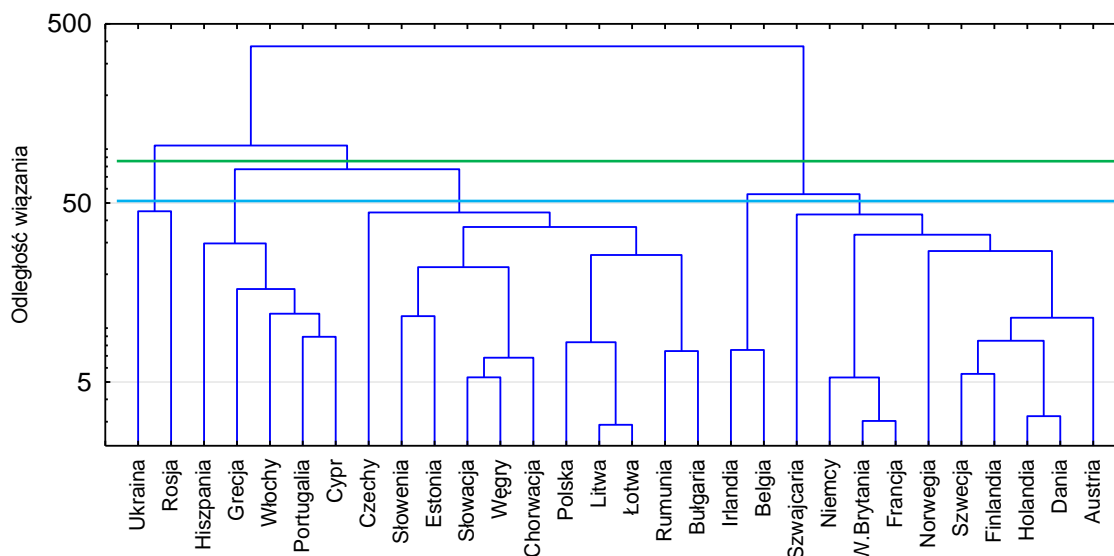
---

¹⁹ Podstawą analizy były dane z 2012 roku. W przypadku braku danych dla wybranej obserwacji, przyjmowano wartość z 2011 roku, lub, jeśli nie była podana, brak zastępowano średnią dla krajów regionu. Wartości zmiennych będących destymulantami zostały następnie poddane stymulacji, wszystkie zmienne poddano także standaryzacji, co jest niezbędne do prawidłowego wyznaczenia odległości między krajami.

²⁰ E.Łażniewska, T.Górecki, R.Chmielewski, *Konwergencja regionalna*, Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu, Poznań 2011, s.77

²¹ Macierz kwadratowych odległości euklidesowych jest jedyną miarą odległości, dla której metoda Warda mieści się w schemacie Lance'a i Williamsa. W literaturze zwraca się uwagę, że w praktyce często dobór miary odległości i metody grupowania jest nieuzasadniony ich własnościami teoretycznymi. (Por. Andrzej Balicki, *Statystyczna analiza wielowymiarowa i jej zastosowania społeczno-ekonomiczne*, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2009, s. 276-278)

Rys. 5. Diagram drzewa dla 2012 roku

Zastosowano skalę logarytmiczną
 Źródło: opracowanie własne w programie Statistica

miejsu powstałyby m.in. kolejna grupa krajów postkomunistycznych – Rosja i Ukraina, w których transformacja systemowa przebiegała najmniej sprawnie.

Na wykresie widać także, że ani Polska, ani inne kraje postkomunistyczne nie są dziś co prawda bliskie poziomowi rozwoju elity krajów Europy Północno-Zachodniej, jednak udało im się dogonić południe Europy. W przypadku przecięcia wiązania na każdej odległości powyżej 75 jednostek (zielona linia), kraje postkomunistyczne znajdują się w grupie z Hiszpanią, Portugalią, Włochami, Cyprzem i Grecją, co oznacza, że przy wyższym poziomie uogólnienia poziom rozwoju tych krajów jest podobny. Wprawdzie 25 lat transformacji nie wystarczyło, aby dorównać najbogatszym krajom Europy, pozwoliło się jednak zbliżyć do Europy Południowej, co należy uznać za sukces.

Analogiczną analizę przeprowadzono dla 2000 roku²², a następnie porównano odległości dzielące Polskę od poszczególnych krajów w 2000 i 2012 roku (Zob. Rys.6.). Im dalej dany kraj umiejscowiony jest od punktu (0,0), tym mniej jego poziom rozwoju gospodarczo-społecznego przypomina poziom polski. Z kolei im dalej dany kraj znajduje się od niebieskiej linii nakreślonej pod kątem 45 stopni, tym większa jest zmiana odległości między nim a Polską w latach 2000-2012. Mimo że Polska znajduje się daleko od najbogatszych krajów Europy, kierunek w jakim zmierza należy uznać za właściwy. W analizowanych 12 latach Polska najbardziej zbliżyła się do Szwecji i Hiszpanii (kraje położone powyżej linii), nieznacznie zbliżyła się także do

²² Ze względu na brak danych analiza dla lat wcześniejszych jest niemożliwa. Z tego samego powodu w analizie z 2000 roku pominięto zmienną rentowność 10letnich obligacji.

Austrii, Wielkiej Brytanii, Niemiec, Finlandii i Holandii. Dystans do pozostałych krajów wzrósł, jednak warto przyjrzeć się szczegółom. Polska najbardziej oddaliła się od Czech, Rosji, Ukrainy i Słowenii, natomiast odległość do krajów Europy Zachodniej zwiększyła się mniej znacznie.

Podsumowanie

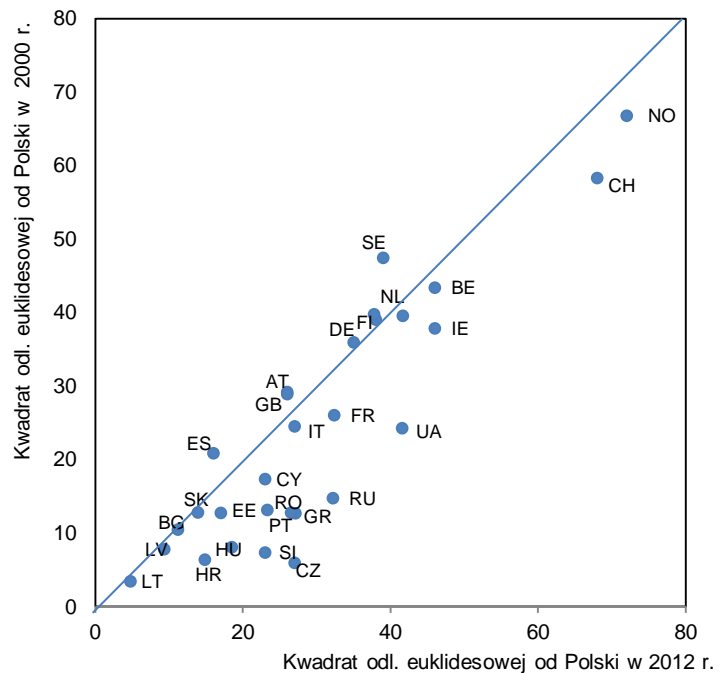
W wymiarze gospodarczym polską transformację należy

uznać za sukces. Polska może pochwalić się dziś najwyższym tempem wzrostu PKB na mieszkańca²³ w Europie, czy drugą co do wielkości giełdą papierów wartościowych w regionie. Transformacja przyniosła trwałe obniżenie inflacji, otwarcie polskiej gospodarki i poprawę poziomu życia.

Analiza wymiaru społecznego pokazuje jednak, że ten sukces ekonomiczny został obciążony wysokimi kosztami, które społeczeństwo poniosło w sposób selektywny. Mimo że poziom życia Polaków się poprawił, transformacja znacznie zwiększyła dysproporcje – prywatyzacja likwidacyjna dodatkowo zubożyła biedniejsze regiony kraju, wzrosła nierówność rozkładu dochodów, a ludzie z niskim wykształceniem pozostają trwale bezrobotni.

25 lat transformacji sprawiło, że poziom rozwoju gospodarczo-społecznego w Polsce znacznie zbliżył się do poziomu Europy Południowej, co jest powodem do zadowolenia. W kolejnych latach w Polsce nie może zabraknąć dalszych reform, a celem rządzących na następne ćwierć wieku powinno być dogonienie elity krajów Europy Zachodniej.

Rys.6. Kwadrat odległości euklidesowej od Polski w 2000 i 2012 roku

Zastosowano skróty za GUS
Źródło: opracowanie własne

²³ W parytecie siły nabywczej, w latach 1990-2012.

Bibliografia

1. Bałtowski M., Miszewski M. [2006], *Transformacja gospodarcza w Polsce*, PWN, Warszawa
2. Balicki A. [2009], *Statystyczna analiza wielowymiarowa i jej zastosowania społeczno-ekonomiczne*, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk
3. Begg D., Fischer S., Dornbusch R. [2003], *Makroekonomia*, PWE, Warszawa
4. CBOS [2009], *Prywatyzacja – oceny, skojarzenia, oczekiwania i obawy*, Warszawa
5. Ciżkowicz P., Rzońca A. [2003], *Uwagi do artykułu Eugeniusza Kwiatkowskiego, Leszka Kucharskiego i Tomasza Tokarskiego pt. Bezrobocie i zatrudnienie a PKB w Polsce w latach 1993-2001*, *Ekonomista*
6. Glikman P. [1992], *Monopol socjalistyczny i tradycyjny w warunkach głębokiej recesji*, „Gospodarka Narodowa 1992”, nr 9
7. Jarmołowicz W., Szarzec K. [2011], *Liberalne przesłanki polskiej transformacji gospodarczej*, PWE, Warszawa
8. Kołodko G.W. [1992], *Transformacja polskiej gospodarki: sukces czy porażka?*, Polska Oficyna Wydawnicza BGW, Warszawa
9. Kwiatkowski E., Kucharski L., Tokarski T.[2002], *Bezrobocie i zatrudnienie a PKB w Polsce w latach 1993-2001*, *Ekonomista*
10. Łażniewska E., Górecki T., Chmielewski R. [2011], *Konwergencja regionalna*, Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu, Poznań
11. Polański Z. [1995], *Pieniądz i system finansowy w Polsce: lata 1982-1993*, PWN, Warszawa
12. Panek. T. i in. [2014], *Statystyka społeczna*, PWE, Warszawa
13. Rosati D.K. [1998], *Polska droga do rynku*, PWE, Warszawa

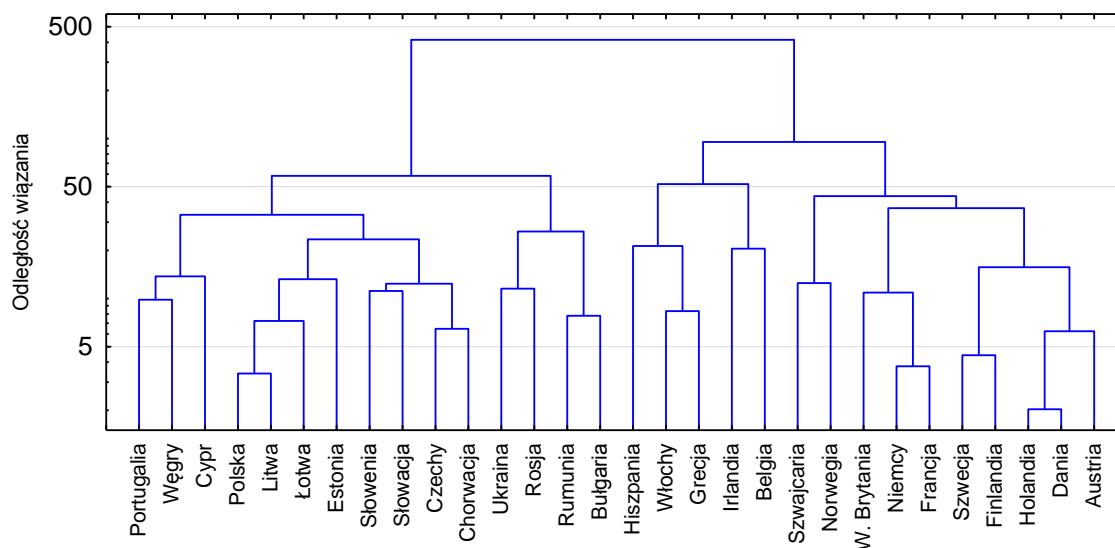
Załączniki

Załącznik 1. Wybrane zmienne diagnostyczne opisujące poziom rozwoju gospodarczo-społecznego krajów

Gospodarka	<ul style="list-style-type: none"> - PKB na mieszkańca (wg parytetu siły nabywczej) - Udział wydatków na B+R w PKB - Udział skumulowanych inwestycji zagranicznych w kraju w PKB - Udział sektora rolnictwa w wartości dodanej gospodarki
Sektor publiczny	<ul style="list-style-type: none"> - Dług publiczny - Wartość rezerw walutowych - Rentowność 10letnich obligacji - Liczba punktów uzyskanych w Corruption Perceptions Index
Sektor prywatny	<ul style="list-style-type: none"> - Liczba dni potrzebnych do rozpoczęcia działalności biznesowej - Średni koszt godziny pracy - Wydajność pracy - Udział aktywnych zawodowo w populacji
Społeczeństwo	<ul style="list-style-type: none"> - Oczekiwana długość życia - Wydatki prywatne na konsumpcję na mieszkańca - Współczynnik Giniego dla indywidualnych dochodów rozporządzalnych - Stopa bezrobocia - Współczynnik skolaryzacji brutto (studia wyższe) - Liczba użytkowników Internetu na 1000 mieszkańców

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych World Bank, Eurostat, OECD, Corruption Perceptions Index, Luxembourg Income Study

Załącznik 2. Diagram drzewa dla 2000 roku

Zastosowano skalę logarytmiczną

Źródło: opracowanie własne w programie Statistica